

Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών

Τόμ. 120 (2006)

120 Β´

Watson Tony J., 2005, Κοινωνιολογία, εργασία και βιομηχανία, εισαγωγή και επιμέλεια: Ιορδάνης Ψημμένος, Αθήνα, εκδοσεις Αλεξάνδρεια

Γρηγόρης Κάτσας

doi: [10.12681/grsr.9529](https://doi.org/10.12681/grsr.9529)

Copyright © 2016, Γρηγόρης Κάτσας

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά-Μη Εμπορική Χρήση 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κάτσας Γ. (2016). Watson Tony J., 2005, Κοινωνιολογία, εργασία και βιομηχανία, εισαγωγή και επιμέλεια: Ιορδάνης Ψημμένος, Αθήνα, εκδοσεις Αλεξάνδρεια. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 120, 204-206. <https://doi.org/10.12681/grsr.9529>

Watson Tony J., 2005, *Κοινωνιολογία, εργασία και βιομηχανία*, Εισαγωγή και επιμέλεια: Ιορδάνης Ψημμένος, Αθήνα, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.

Η έκδοση του κλασσικού βιβλίου του Tony Watson «Κοινωνιολογία, εργασία και βιομηχανία» στα Ελληνικά είναι μια ευπρόσδεκτη προσθήκη σε έναν χώρο της Κοινωνιολογίας με έλλειψη σε οργανωμένα εγχειρίδια. Η εισαγωγή στο βιβλίο και η επιμέλεια του κειμένου είναι του Ιορδάνη Ψημμένου.

Για τον αναγνώστη είναι χρήσιμη και ευπρόσδεκτη η δομική προσέγγιση μέσα από την οποία παρουσιάζονται όλα τα θέματα. Άλλωστε, αυτό δηλώνεται ξεκάθαρα στην εισαγωγή του συγγραφέα. Το χαρακτηριστικό αυτό κρατήθηκε αυτούσιο στην ελληνική μετάφραση, όπου τρία κεφάλαια από τα συνολικά οκτώ, έχουν στον τίτλο τους την λέξη «δομή» (Κεφάλαιο 5: «Η δόμηση της εργασίας: Επαγγέλματα και κοινωνικός καταμερισμός εργασίας», Κεφάλαιο 6: «Η δόμηση της εργασίας: Οργανώσεις» και Κεφάλαιο 8: «Η αναδόμηση στη μίσθωση και οργάνωση της εργασίας»). Το 6ο Κεφάλαιο βρίσκει τη φυσική του συνέχεια στο 7ο («Σύγκρουση, αμφισβήτηση και έλεγχος στην εργασία») που περιγράφει τις πιθανές συγκρούσεις ως αποτέλεσμα της εργασιακής δομής. Στο Κεφάλαιο 1 («Κοινωνιολογία και κοινωνική ανάλυση») παρέχεται αναλυτικά η απαραίτητη κοινωνιολογική δομή. Τίθεται, δηλαδή, το κοινωνιολογικό πλαίσιο μέσα στο οποίο αναλύεται και εξηγείται η «εργασία». Πιστεύω ότι

αυτό βοηθάει πολύ το φοιτητή να συνδέσει την ύλη του βιβλίου με τυχόν άλλα μαθήματα και γνώσεις κοινωνιολογίας. Το Κεφάλαιο 2 («Κοινωνιολογική ανάλυση της εργασίας και της βιομηχανίας») είναι καθαρά θεωρητικό και παρουσιάζει τις διάφορες κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στην εργασία. Αποψη μου είναι ότι θα ήταν πιο αποδοτικό για τον αναγνώστη να διαβαστεί παράλληλα με την εισαγωγή του επιμελητή της έκδοσης, στην οποία παρουσιάζεται μια ιστορική αναδρομή της κοινωνιολογικής ενασχόλησης με την «εργασία». Ο κεντρικός άξονας του τρίτου κεφαλαίου («Η εκβιομηχανισμένη κοινωνία») είναι η αναφορά στον ρόλο της εκβιομηχάνισης στην εργασία, απαραίτητο στοιχείο για την κατανόηση των εργασιακών δομών σήμερα.

Σήμερα ο χώρος της εργασίας δέχεται πολλές προκλήσεις μέσα από αλλαγές στη δομή της εργασίας, οι οποίες οδηγούν μεταξύ άλλων, σε μη-παράδοσιακές μορφές εργασίας. Η αναφορά του βιβλίου σε αυτές, όπως τη μερική απασχόληση, την αυτοαπασχόληση, την τηλεργασία και την κατ' οίκον εργασία, είναι σχεδόν επιγραμματική και βρίσκεται στο τελευταίο κεφάλαιο («Η αναδόμηση στη μίσθωση και οργάνωση της εργασίας»). Δεδομένης της πολυπλοκότητας και ποικιλίας αυτών των μορφών εργασίας, θα περίμενα μια πιο

λεπτομερή περιγραφή στα συγκεκριμένα ζητήματα.

Το αυξανόμενο πρόβλημα της ανεργίας είναι μια άλλη μεγάλη αλλαγή που βιώνουν οι περισσότερες οικονομίες. Η ανεργία αναφέρεται στο βιβλίο αλλά μόνο αποσπασματικά σε επτά διαφορετικές σελίδες κυρίως στο Κεφάλαιο 4 («Εργασία: Νόημα, ευκαιρίες και βιώματα»). Πιστεύω ότι ο αναγνώστης θα ωφελείτο από μια πιο λεπτομερή αναφορά στην ανεργία και στα δομικά χαρακτηριστικά της. Σε αυτό θα πρόσθετα και τη σχέση με την παγκοσμιοποίηση, η οποία φαίνεται ότι έχει επίδραση στην ανεργία (Cohen and Kennedy, 2000). Το βιβλίο δεν καλύπτει ικανοποιητικά την επίδραση της παγκοσμιοποίησης στην εργασία, και αναφέρεται στον όρο «παγκοσμιοποίηση» μόνον σε δύο σελίδες. Αυτό ίσως να οφείλεται στον χρόνο που γράφτηκε το αρχικό κείμενο, όταν οι συνέπειες της παγκοσμιοποίησης δεν είχαν αρχίσει να γίνονται πλήρως αντιληπτές. Σήμερα, αυτό αλλάζει και η βιβλιογραφία ασχολείται συστηματικά με την σχέση μεταξύ εργασίας και παγκοσμιοποίησης (Ψημμένος, 1999).

Μια επιπρόσθετη κοινωνική αλλαγή, η οποία έχει άμεσα επιδράσει στην εργασία, είναι η παρουσία ενός αυξανόμενου αριθμού μεταναστών και η χρησιμοποίησή τους σε διάφορα εργασιακά περιβάλλοντα. Στην Ελλάδα, αυτό έχει γίνει αντιληπτό κυρίως τα τελευταία 15 χρόνια περίπου, μετά την πτώση του σιδηρού παραπετάσματος. Η βιβλιογραφία αναφέρεται εκτενώς

στις σημαντικές αλλαγές στη δομή της εργασίας λόγω της ύπαρξης μεταναστών. Τυπική είναι η περιγραφή μεταναστευτικών ομάδων που περιθωριοποιούνται εργασιακά, και εγγλωβίζονται σε ανεπιθύμητες εργασίες με αποτέλεσμα να οδηγούνται σε κοινωνικό αποκλεισμό (Έξαρχος, 2001· Κασιμάτη, 2001· Ψημμένος, 2001). Η θέση αυτή των μεταναστών, σε δομικό επίπεδο περιγράφεται από το μοντέλο της διπλής αγοράς εργασίας (Sanders and Nee, 1987). Το κεντρικό επιχείρημα της προσέγγισης αυτής είναι ότι υπάρχει μια διχοτόμηση της αγοράς εργασίας σε πρωτογενή και δευτερογενή αγορά. Η πρώτη χαρακτηρίζεται από σταθερή εργασία, καλύτερους μισθούς και περισσότερες παροχές, ενώ η δεύτερη καθορίζεται από σχεδόν ανύπαρχτες παροχές, χαμηλές χρηματικές απολαβές και απουσία εργατικών οργανώσεων. Η δευτερογενής αγορά εργασίας εμπεριέχει τα λιγότερο επιθυμητά επαγγέλματα. Η διαφορά μεταξύ πρωτογενούς και δευτερογενούς αγοράς εργασίας έχει ως συνέπεια την ουσιαστική ανυπαρξία κινητικότητας μεταξύ των δύο. Η προσέγγιση αυτή καταλήγει στο ότι πολλές από τις θέσεις στη δευτερογενή αγορά εργασίας μένουν κενές από το γηγενή πληθυσμό, με αποτέλεσμα να «παγιδεύονται» σε αυτές μετανάστες οι οποίοι δεν έχουν δυνατότητα επιλογής. Το μοντέλο της διπλής αγοράς εργασίας επικεντρώνεται κυρίως στα οικονομικά χαρακτηριστικά της μετανάστευσης και, κατά συνέπεια, μπορεί να εξηγήσει αρκετά ικανοποιη-

τικά τη διαφορά μεταξύ σταθερών και ασταθών ειδών εργασίας.

Στο μέρος που ακολουθεί, αναφέρομαι στην οργάνωση του βιβλίου που το καθιστά χρήσιμο εργαλείο διδασκαλίας αλλά και έρευνας. Η εισαγωγή σε κάθε κεφάλαιο είναι περιεκτική και χρήσιμη. Όμως, επειδή το βιβλίο προορίζεται για διδακτικό εγχειρίδιο, θα ήθελα να δω και έναν χρηστικό επίλογο με ανασκόπηση των κύριων σημείων και πιθανόν ερωτήματα κριτικής σκέψης. Όσον αφορά το κείμενο μέσα στα κεφάλαια, είναι πολύ ευπρόσδεκτα τα διάσπαρτα πλαίσια που παρέχουν ορισμούς για σημαντικούς όρους που αναφέρονται στο κείμενο. Αυτοί οι ορισμοί επαναλαμβάνονται και στο γλωσσάρι σε αλφαβητική σειρά. Η κάλυψη είναι πολύ καλή (προσωπικά μέτρησα 159 λήμματα στο γλωσσάρι). Αυτό είναι ένα πολύ χρήσιμο χαρακτηριστικό του βιβλίου γιατί παραθέτει και την αγγλική ορολογία και αναφέρεται σε όρους που δεν καλύπτονται από ένα γενικό κοινωνιολογικό λεξικό. Το γλωσσάρι μαζί με την εκτεταμένη βιβλιογραφία, το εκτενές ευρετήριο συγγραφέων και το αρκετά αναλυτικό ευρετήριο κύριων όρων καθιστούν το

βιβλίο ένα καλό εγχειρίδιο για διδασκαλία αλλά και σημαντική πηγή για ερευνητική εργασία. Τέλος, πολύ διαφωτιστικό βοήθα το σημείωμα της μεταφράστριας στο οποίο γίνεται, μεταξύ άλλων, μια αναλυτική προσέγγιση του όρου «profession», ενός όρου που υπόκειται συχνά σε πολλές διαστρεβλώσεις και ποικίλες ερμηνευτικές αποδόσεις. Οι τέσσερις σελίδες που αναφέρονται σε αυτό πιστεύω ότι θα είναι χρήσιμες και στον συνειδητοποιημένο φοιτητή αλλά και στο μελετητή θεμάτων εργασίας.

Συμπερασματικά, ίσως το βιβλίο να χρειάζεται κάποια επικαιροποίηση όσον αφορά ζητήματα του τρέχοντος εργασιακού περιβάλλοντος. Παρόλα αυτά, το «Κοινωνιολογία, εργασία και βιομηχανία» με εισαγωγή και επιμέλεια Ιορδάνη Ψημμένου είναι πολύ χρήσιμο και θα το συνιστούσα θερμά γιατί παρέχει μια πολύ καλή οργάνωση της ύλης και κάλυψη όχι μόνον του πυρήνα αλλά και πιο λεπτομερών θεμάτων.

Γρηγόρης Κάτσας

Διδάκτωρ Κοινωνιολογίας

Αναπληρωτής Καθηγητής

Αμερικανικό Κολέγιο Ελλάδος

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εξαρχος Γιώργης, 2001, «Κοινωνικός αποκλεισμός των Τσιγγάνων», στο *Κοινωνικός αποκλεισμός: Η ελληνική εμπειρία*, Εισαγωγή-Επιμέλεια: Κούλα Κασσιμάτη, Αθήνα, Gutenberg.

Κασιμάτη Κούλα, 2001, «Πόντιοι στην Ελλάδα και κοινωνικός αποκλεισμός», στο *Κοινωνικός αποκλεισμός: Η ελληνική εμπειρία*, Εισαγωγή-Επιμέλεια: Κούλα Κασιμάτη, Αθήνα, Gutenberg.

Ψημμένος Ιορδάνης, 1999, *Παγκοσμιοποίηση και συμμετοχή εργαζομένων*, Αθήνα, Gutenberg.

Ψημμένος Ιορδάνης, 2001, «Δημιουργώντας χώρους κοινωνικού αποκλεισμού: Η περίπτωση των Αλβανών ανεπίσημων μεταναστών στο κέντρο της Αθήνας», στο *Κοινωνικός αποκλεισμός: Η ελληνική εμπειρία*, όπ.π.

Cohen Robin and Paul Kennedy, 2000, *Global sociology*, London, Macmillan Press Ltd.

Sanders Jimmy M., Victor Nee, 1987, «Limits of ethnic solidarity in the enclave economy», *American Sociological Review*, 52, σ. 745-767.

